

KÚRIA

Bfv.III.677/2012/6.szám

A Kúria Budapesten, a 2012. év november hó 20. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

í t é l e t e t:

A csalás büntette miatt Sz. M. és társa ellen folyamatban volt büntetőügyben a Fővárosi Főügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálv a Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 5.B.XIX.567/2010/11. számú ítéletét megváltoztatja, a csalás büntette miatt [Btk. 318. § (1) bek., (4) bek. a) pont] - II. rendű terhelt esetében mint felbujtóval szemben - emelt vád alól felmentett

Sz. M. I. rendű terheltet az ellene közokirat-hamisítás büntette [Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont] és S. P. II. rendű terheltet az ellene felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntette [Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont] miatt emelt vád alól felmenti.

A felülvizsgálati eljárásban felmerült 8.420 (nyolcezer-négyszázhusz) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság a 2011. október 25. napján kihirdetett 5.B.XIX.567/2010/11. számú ítéletével Sz. M. I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki közokirat-hamisítás büntetében [Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont]. Ezért őt 1 év időtartamra próbára bocsátotta.

S. P. II. rendű terheltet bűnösnek mondta ki közokirat-hamisítás büntetében, mint felbujtót [Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont]. Ezért őt 100 napi tétel pénzbüntetésre ítélte, egy napi tétel összegét 2.500 forintban állapította meg, így mindösszesen 250.000 forint pénzbüntetést szabott ki, melynek meg nem fizetése esetére rendelkezett annak átváltoztatásáról.

Az iratok között 11. sorszám alatt elfekvő, úgynevezett kisítélet szerint az eljáró elsőfokú bíróság az I. és II. rendű terhelteket az ellenük emelt további egy-egy rendbeli csalás büntette [Btk. 318. § (1) bekezdés és (4) bekezdés a) pont] miatt emelt vád alól felmentette. Ez utóbbi rendelkezés ellen az arra jogosultak fellebbezést nem jelentettek be.

Az I. rendű terhelt esetében az elsőfokú ítélet a kihirdetésekor jogerőre emelkedett [Be. 588. § (2) bek. b) pont; 5.B.XIX.567/2010/11. tjk.].

A II. rendű terhelt és védője által a közokirat-hamisítás büntette vonatkozásában felmentés végett bejelentett fellebbezés visszavonása folytán - eltérően a határozaton jelzettekől - az elsőfokú bíróság ítélete a II. rendű terhelt esetében 2012. február 15. napján emelkedett jogerőre [Fővárosi Törvényszék 32.Bf.5375/2011/3. tjk.; Be. 588. § (2) bek. b) pont].

A jogerős határozat tényállása alapján az eljáró bíróság azt állapította meg, hogy Sz. M. I. rendű és S. P. II. rendű terheltek elkövették a Btk. 274. § (1) bekezdésének c) pontjába ütköző közokirat-hamisítás büntettét, melyet a II. rendű terhelt mint felbujtó valósított meg.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a Fővárosi Főügyészség BF.6547/2012/1-I. szám alatt 2012. április 19. napján felülvizsgálati indítványt terjesztett elő mindkét terhelt terhére a Be. 417. § (1) bekezdés I/a) pontja alapján, a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában írt okból.

Indokai szerint az ítéleti tényállásban egyáltalán nem szerepel a közokirat-hamisítás büntette vonatkozásában a vád tárgyává tett cselekmény, vagyis hogy a közhiteles gépjármű-nyilvántartásba a terheltek cselekvősége miatt valótlan adatot jegyeztek be.

Hivatkozott arra, hogy az ítélet indokolásában - a már felidézettek szerint - a jogi indokolás körében csupán egy mondat utalt a megállapított bűncselekményre.

Egyebekben azonban az ítélet indokolása akár a bíróság által megállapított tényállás, akár a bizonyítékok számbavétele körében nem tartalmaz semmilyen állítást az ítélet rendelkező részében megállapított közokirat-hamisítás bűntette vonatkozásában.

Az indítvány szerint erre figyelemmel a bíróság az indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tett eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan, mivel az indokolás egyetlen eleméből sem tűnik ki, hogy a terheltek bűnösségét az eljáró bíróság milyen tényekre és okokra alapította. Ezáltal a bíróság ítéletét a Be. 373. § (1) bekezdés III/a. pontjában írt eljárási szabálysértéssel hozta meg.

Ennélfogva indítványozta, hogy a Kúria a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja szerinti felülvizsgálati okból a megtámadott határozatot helyezze hatályon kívül, és az eljáró bíróságot mindkét terhelt vonatkozásában új eljárás lefolytatására utasítsa.

A Legfőbb Ügyészség Bf.1302/2012/1. számú átiratában a Fővárosi Főügyészség felülvizsgálati indítványát annak indokaival egyetértve fenntartotta, és a megtámadott határozat hatályon kívül helyezését és az eljáró bíróság új eljárásra utasítását indítványozta.

A Kúria a Be. 420. § (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott.

A legfőbb ügyész képviselője a nyilvános ülésen a felülvizsgálati indítványt az írásbelivel egyezően változatlanul fenntartotta.

Az I. és II. rendű terhelt védői a nyilvános ülésen tett egybehangzó felszólalásukban kérték, hogy a Kúria a felülvizsgálati indítványt mindkét terhelt javára értékelje. Álláspontjuk szerint a jogerős határozatban megállapított tényállás a felülvizsgálati eljárásban irányadó, s minthogy az nem tartalmaz olyan tényeket, amelyekből a közokirat-hamisítás bűntettére vonatkozó bűncselekmény elkövetésére lehetne következtetni, törvényi tényállási elemek hiányában mindkét terhelt bűncselekmény hiányában történő felmentését indítványozták.

A felülvizsgálati indítvány a következők szerint alapos.

A Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján felülvizsgálati ok a Be. 373. § (1) bekezdés III. eljárási szabálysértés és a 423. § (5) bekezdése alapján hivatalból vizsgálendő, a 428. § (2) bekezdése folytán pedig felülvizsgálatban is feltétlen hatályon kívül helyezést eredményez, ha az eljáró bíróság az indokolási kötelezettségét megszegte.

A Be. 373. § (1) bekezdése szerint az ítélet hatályon kívül helyezésének és az eljáró bíróság új eljárásra utasításának van helye, ha a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmények jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében az eljáró bíróság

- az indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tett eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan, vagy
- az ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) és az azt megelőző 1997. évi LXVI. törvény egyező szövegű 13. § (1) bekezdése szerint a bíróság határozatát - ha a törvény másképp nem rendelkezik - indokolni köteles.

A Be. 257. § (3) bekezdése alapján a határozat - ha a Be. másképp nem rendelkezik - bevezető részből, rendelkező részből, indokolásból és keltezésből áll.

A Be. 258. § (3) bekezdése pedig rendelkezik az indokolás elemeiről.

Ekként az indokolás rendeltetése

- egyfelől a döntés, tehát valamely rendelkezés (jogkövetkeztetés ténybeli alapjának rögzítése), ami a tényállás;
- másfelől a döntéshozatali tevékenységről való számadás (ami a tényálláson kívüli indokolás).

Előbbi a döntés alapossága, utóbbi pedig a döntéshozatal ellenőrizhetősége iránti elvárás teljesítését jelenti.

Ehhez képest az indokolási kötelezettség megsértése nem az indokolás bármely elemének hiányát, hibáját jelenti, hanem annál szűkebb terjedelmű (BH 2012.32. számú eseti döntés).

Egyrészt maga a törvény szűkíti a Be. 258. § (3) bekezdés szerinti kört, mivel kizárólag a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében teszi vizsgálándóvá az indokolási kötelezettség teljesítését (Be. 373. § (1) bekezdés III. pont).

A törvényi meghatározásból viszont nem következik, hogy ennek kapcsán anyagi jogi vizsgálatba lehetne bocsátkozni. Az anyagi jogi intézmények megjelölése csupán ezen eljárási ok releváns körét, nem pedig a vizsgálat tárgyát jelenti. Ezen ok esetében tehát a bűnösség megállapításának, a felmentésnek, az eljárás megszüntetésének, a jogi minősítésnek vagy a büntetés kiszabásnak, illetve az intézkedés alkalmazásának anyagi jogi alapossága, helyessége nem vizsgálható.

Másrészt - az indokolás, illetve arra vonatkozó kötelezettség rendeltetéséből fakadóan - értelemszerű, hogy az indokolás egyes elemeinek hiányossága, hibája eleve anyagi jogi sérelem, s mint ilyen vizsgálándó és bírálándó el. Ekként az indokolás részét képező tényállás (ténymegállapítás), valamint a jogkövetkeztetés esetleges hiányossága, hibája anyagi jogi sérelem.

Ügydöntő határozat esetében alapvető követelmény, hogy tényből vonható ténybeli vagy jogi következtetés. Ennek feltétele a ténymegállapítás, ami bizonyításfelvétel, mérlegelés, valamint a hitelt érdemlőség kérdésében történő állásfoglalás következménye.

A tényből vont ténybeli következtetés is ténymegállapító tevékenység. A tényből vont jogi következtetés viszont már nem ténymegállapítás, hanem valamely jogtétel (így törvényi tényállási elem) igazolása, azzal való megfeleltetés, így ekként jogi értékelés.

Különböző tevékenység tehát, amikor a bíróság a bizonyítékokat méri össze, mérlegeli, s annak eredményeként tényt, tényállást állapít meg, és amikor a már megállapított tényt (a bizonyítéktól, illetve annak forrásától függetlenül) veti össze a törvénnyel;

- előbbi a ténymegállapító tevékenység, aminek eredménye a tényállás;
- utóbbi a jogkövetkeztető - valójában a döntéshozó - tevékenység, aminek eredménye a rendelkezés.

Büntető ítélet alapja csak bizonyított ismeret lehet. Ehhez képest bizonyítás a jogi értékelés célja nélkül, és jogi értékelés bizonyítás nélkül önmagában nem történhet (értelemszerű kivétel a

Be. 75. § (3) bekezdése, valamint a megdönthetetlen törvényi vélelemmel, vagy a tudományos igazsággal ellentétes bizonyítás esete).

A jogkövetkeztetésnek alaposnak és helyesnek, a tényállásnak megalapozottnak kell lennie.

Az indokolás pedig számadás a tényállás megállapításához és a jogkövetkeztetéshez vezető tevékenységről.

Következésképpen a ténymegállapítás a jogkövetkeztetés előtti, az indokolás viszont az utáni tevékenység.

Az indokolási kötelezettség megsértését egyrészt az jelenti, ha az indokolás nem, vagy nem az elégséges és szükséges mértékben tartalmazza, hogy a bíróság mit vett számba, mit mérlegelt, illetve értékelte ténymegállapítása, jogkövetkeztetése végett. Ilyenkor ugyanis ellenőrizhetetlen a ténymegállapító és döntési tevékenység, tehát az ítélet felülbírálatra alkalmatlan [Be. 373. § (1) bekezdés III. pont a/ alpont].

Ha pedig az indokolás a rendelkező résszel teljesen ellentétes, akkor a döntés nem egyértelmű [Be. 373. § (1) bekezdés III. pont b/ alpont]. Az ilyen indokolás nem rendeltetésszerű, ezért a határozat további - érdemi - vizsgálatának sincs helye.

Kétségtelen, hogy ezen eljárási ok tekintetében eltérő a helyzet attól függően, hogy a bíróság fellebbezés vagy felülvizsgálati indítvány alapján jár el. A másod-, illetve harmadfokú bíróságnak ugyanis (korlátozottan és különböző mértékben) módja van a tényállás kiegészítésére, így a bizonyítékok mérlegelésére, míg a felülvizsgálat során erre nincs törvényi lehetőség.

Ehhez képest felülvizsgálatban közömbös, hogy lényeges tény a bíróság bizonyíték mérlegelésének eredményeként [Be. 78. § (3) bekezdés] nincs a tényállásban, vagy azért, mert a rá vonatkozó bizonyításfelvétel sem történt meg, vagy pedig azért, mert a bizonyításfelvétel megtörtént ugyan, de eredményének mérlegelése, illetve a ténymegállapítás elmaradt (utóbbiak egyaránt a ténymegállapító tevékenység hibái, ekként a megalapozatlanság esetei).

Felülvizsgálatban mindez közömbös [Be. 423. § (1) bekezdés], vagy pedig anyagi - és nem eljárási - jogi okot alapozhat meg [BH 2004.102. számú eseti döntés].

Felülvizsgálatban a hiányzó ténymegállapításnak a tényállásszerűség szempontjából lehet jelentősége, a nem koherens, önellentmondásos tényállás pedig szintén anyagi jogi sérelemként vizsgálandó körülmény.

Az irányadó tényállásnak mindazokat a tényeket tartalmaznia kell, amelyek az alkalmazott Btk. rendelkezéseinek szempontjából jelentősek. Ehhez képest ítéltető meg ugyanis, hogy a megtámadott határozat ügydöntő rendelkezése a büntető anyagi jog szabályaival összhangban áll-e. Ha azonban a megtámadott határozat ügydöntő rendelkezése helytálló vagy téves mivoltának kérdésében, az irányadó tényállás alapulvételével nem lehet maradéktalanul és megnyugtatóan állást foglalni, akkor ez egyben a büntető anyagi jogszabályok sérelmét is jelenti.

Kétségtelen, hogy felülvizsgálati eljárásban a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás – a Be. 351. § (2) bekezdése szerinti – esetleges megalapozatlansága nem vizsgálható (s nincs lehetőség a tényállás hiányosságának akár az iratok tartalma alapján való kiküszöbölésére sem).

Ebből azonban nem következik, hogy felülvizsgálat során az irányadó tényállásból vont jogi következtetés alaposságának vizsgálata is kizárt. A Be. 416. § (1) bekezdés a) és b) pontja értelmében ugyanis éppen a jogi következtetés képezi a felülvizsgálat tárgyát.

Indokolási kötelezettség megsértése, ha a tényállás és a tényálláson kívüli indokolás között, vagy a rendelkező rész (jogkövetkeztetés) és a tényálláson kívüli indokolás között van ellentmondás, eltérés, kétértelműség (BH 2008.323.; 2009.352.; 2010.117.; 2010.243.; 2012.32. számú eseti döntések).

Ha azonban a tényállás valamely rendelkezés ténybeli alapját nem rögzíti, önmagában kétértelmű, vagy a tényállás és a rendelkező rész (jogkövetkeztetés) eltérő, akkor az anyagi jogi sérelem (BH 1998.110.; 2001.518.; 2004.102.; 2010.324. számú eseti döntések, Bfv.III.742/2008/14. számú eseti döntés).

Ellenkező esetben jogerő bekövetkezte után, a felülvizsgálati eljárásban – indokolási kötelezettség megsértése címen is – érvényesíteni lehetne a tényállástól eltérő körülményekre hivatkozó álláspontot, ami a törvény több rendelkezésének megkerülése lenne {Be. 417. § (2) bekezdés, 423. § (1), (4) és (5) bekezdés; BH 2012.32. számú eseti döntés}.

Ekként felülvizsgálatban a ténykérdéssel összefüggő indokolási

kötelezettség kapcsán csupán az vizsgálható, hogy a megtámadott jogerős határozat indokolásában az eljáró bíróság ellenőrizhető és elégséges módon számolt-e a tényállás megállapításához vezető - a Be. 78. § (3) bekezdése szerinti - mérlegelő tevékenységről. A mérlegelés eredménye viszont vitássá nem tehető, azt ugyanis a Be. 423. § (1) bekezdése kizárja.

A jogkérdéssel, illetve jogi értékeléssel összefüggő indokolási kötelezettség kapcsán pedig szintén csupán az vizsgálható, hogy a kifogásolt határozatban nyomon követhető-e a bíróság értékelő tevékenysége. Annak eredménye viszont ezen a címen nem tehető vitássá, az ugyanis nem eljárási, hanem anyagi jogi kérdés, ekként más - hivatalból nem vizsgálható - felülvizsgálati ok tárgyát képezheti.

Ehhez képest jelen esetben vizsgálni kellett

- a rendelkező rész
- a tényállás
- és a tényálláson kívüli indokolás tartalmát, illetve viszonyát.

A vizsgálat két szempontja a csalás büntette és a közokirat-hamisítás büntette volt.

Kétségtelen, hogy a csalás büntette esetében az indokolással írásba foglalt ítélet

- nem rendelkezik,
- a tényállás csalást nem állapít meg,
- az indokolás pedig a felmentést indokolja.

Ezekkel összefüggésben a Kúria rámutat a következőkre.

A Be. 256. § (1) bekezdése értelmében a határozat meghozatala, illetve a meghozott határozat alatt a tanácskozás után, a megszavazott döntés értendő. A döntés értelemszerűen az, ami a szóbeli tanácskozás, szavazás eredménye.

A Be. a szóban kialakult döntéshez kötelező erővel írásbeliséget rendel el, ami nem más, mint a rendelkező rész előzetes leírása, és annak aláírása [Be. 257. § (4) bekezdés, 321. § (1) bekezdés]. A rendelkező rész előzetes leírása és aláírása elengedhetetlen, mivel a Be. az ilyen rendelkező rész felolvasását tekinti kihirdetésnek [321. § (3) bekezdés].

Felolvasás pedig az ilyen rendelkező rész - értelemszerűen - szóbeli és szó szerinti közlése.

Mindez azt jelenti, hogy a bíróságnak - törvény erejénél fogva - az előzetesen leírt és aláírt rendelkező részt kell kihirdetnie; melynek további garanciája, hogy a rendelkező rész - bíróság tagjai által aláírt - eredeti példányát a tárgyalási jegyzőkönyvhöz kell fűzni [Be. 321. § (2) bekezdés].

A felolvasással való kihirdetés azonban nem csupán a közlés technikai formája. A meghozott határozat a kihirdetésével nyeri el érvényességét, válik támadhatóvá.

A Be. 323. § (1) bekezdése alapján ugyanis a határozat kihirdetése után van helye a jogorvoslati nyilatkozatoknak. A Be. 325. § (1) bekezdése értelmében pedig a kihirdetés útján (ekként szóban közölt ítélet esetében) a jelenlévő jogosultnak - esetleges fellebbezése bejelentéséhez - nem áll rendelkezésére a határozat írásba foglalt példánya; a jogorvoslat szükségességéről tehát kizárólag a kihirdetéssel szóban közöltek alapján dönthet.

Mindebből következően kihirdetettnek (s ekként érvényesnek) a - felolvasás folytán - szóban elhangzott rendelkező rész szerinti döntés tekintendő.

Ezen az sem változtat, ha - mint jelen esetben - az elsőfokú ítélet indokolással írásba foglalt, s aláírt eredeti példányán (illetve ennél fogva annak kiadmányain) a kihirdetettől eltérően a felmentő rendelkezés nincs feltüntetve.

Ugyanis - már csupán az indokolással való írásba foglalás utóbbi megtörténtéből is következően - nyilvánvalóan nem az indokolással írásba foglalt ítélet rendelkező része, hanem a kihirdetés előtt megírt rendelkező rész lett kihirdetve (felolvasva).

Az iratokból jelen ügyben pedig az állapítható meg, hogy az elsőfokú bíróság által kihirdetett rendelkező rész mindkét terheltet a csalás büntette miatt emelt vád alól felmentette, amit mindkét terhelt és védőjük, és az ügyész is tudomásul vett.

Következésképpen e vonatkozásban sem indokolási kötelezettség megsértéséről, sem pedig anyagi jogszabálysértésről nincs szó.

Kétségtelen, hogy az eljáró bíróság a határozat írásba foglalásakor hibát vétett, és a felmentést kihagyta, azonban ez nem jelenti a jogerős rendelkezés érvénytelenségét.

A közokirat-hamisítás büntette esetében az ítéleti rendelkezés (a jogkövetkeztetés) a bűnösséget megállapítja, ugyanakkor a tényállás erre vonatkozó ténybeli alapot nem tartalmaz, az indokolás pedig

egyéb ténybeli megállapítást sem tartalmaz, hanem csupán azt a jogi értékelést, hogy a tényállás szerinti cselekmény közokirat-hamisítás.

Ez viszont azt jelenti, hogy ezen jogkövetkeztetésnek nincs ténybeli alapja, tényállás viszont van megfogalmazva, ugyanakkor a felrótt cselekmény nem tényállásszerű, ami pedig anyagi jogsértés.

Nem arról van szó tehát, hogy a tényállás hiányzik, vagy a megállapított tényálláshoz, vagy a rendelkezéshez vezető indokolás hiányozna, hanem arról, hogy a jogkövetkeztetés ténybeli alapja hiányzik.

A Be. 423. § (4) bekezdése szerint a Kúria felülvizsgálatban az indítványhoz kötött, azonban a terhelt terhére benyújtott indítvány esetében a megtámadott határozatot a terhelt javára is megváltoztathatja.

Jelen ügyben arról van szó, hogy az indítvány az indokolási kötelezettség megsértése címén, valójában azonban anyagi jogszabálysértést - anyagi jogi érvek, indokok alapján - kifogásolt, ehhez képest a terhelték terhére bejelentett indítványt elbírálv a Kúria a megtámadott határozatot a terhelték javára változtatta meg.

Ekként a Kúria a Be. 427. § (1) bekezdés a) pontja alapján a jogerős ítéletet megváltoztatta, és mindkét terheltet a Be. 6. § (3) bekezdés a) pontja, és 331. § (1) bekezdése alapján bűncselekmény hiányában a közokirat-hamisítás büntette miatt emelt vád alól [Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont] felmentette.

A felülvizsgálati eljárásban felmerült bűnügyi költség viseléséről a Be. 429. § (1) bekezdés zárófordulata alapján rendelkezett.

Az ítélet elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja.

Budapest, 2012. november 20.

Dr. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Molnár Ferencné dr. s.k. előadó bíró, Dr. Székely Ákos s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

írnök
BÉ